

T. XXVIII (2025) Z. 1 (77)
ISSN 1509-1074
10.24425/rhpp.2025.153761

ROCZNIK
HISTORII PRASY POLSKIEJ

Media image of books in the
Cracow press in the 1980s.
Part I: Research procedure

**Medialny obraz książki na
łamach prasy krakowskiej
w latach 80. XX wieku
Część I: Charakterystyka
procesu badawczego**

Instytut Nauk o Informacji
Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej
w Krakowie
ul. Podchorążych 2
PL 30-084 Kraków
e-mail: adam.bando@uken.krakow.pl
<https://orcid.org/0000-0003-3250-7239>

**Adam
BAŃDO**

Instytut Nauk o Informacji
Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej
w Krakowie
ul. Podchorążych 2
PL 30-084 Kraków
e-mail: sabina.kwiecien@uken.krakow.pl
<https://orcid.org/0000-0002-0373-8487>

**Sabina
KWIECIEŃ**

Instytut Nauk o Informacji
Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej
w Krakowie
ul. Podchorążych 2
PL 30-084 Kraków
e-mail: emanuel.studnicki@uken.krakow.pl
<https://orcid.org/0000-0002-3988-3459>

**Emanuel
STUDNICKI**

KEY WORDS:
Polish press in the 20th century, Cracow press,
media image of books

SŁOWA KLUCZOWE:
polska prasa XX w., krakowska prasa XX w.,
prasa lokalna XX w.

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu jest prezentacja metodologii badań dotyczących problematyki książki na łamach krakowskich dzienników w latach 80. XX w. W realizacji zamierzenia badawczego wykorzystano narzędzie do jakościowych badań danych — MAXQDA, które umożliwiło wykonanie analizy lingwistycznej na obszernych korpusach tekstów, w tym pomiarów frekwencji wybranych fraz kluczowych, ich kolokacji oraz analiz czynnikowych. Klasyfikowane materiały poddane były kodowaniu, tj. wieloaspektowemu opisowi wedle m.in. takich kategorii, jak podstawowy opis parametru czy tematyzacja tekstu, co pozwoliło stworzyć mapę badań nad ww. zagadnieniem badawczym. W pierwszej fazie badań sprawdzeniu poddano wybrane frazy kluczowe: ‘wydawnictw*’ ‘książ*’, ‘księg*’, ‘druk*’. W rezultacie metaanalizy stwierdzono, że spośród badanych fraza ‘książ*’ najliczniej i jakościowo najpełniej odnosiła się do głównego zagadnienia badawczego, tj. problematyki książki poruszanej na łamach krakowskich dzienników. W drugiej fazie badań zostaną przedstawione wyniki analizy treści uzyskane w oparciu o zastosowaną ww. metodologię. Ich prezentacji będzie poświęcona następna publikacja (część II).

Summary

The aim of this article is to present the methodology of research into the media image of books in the Cracow daily newspapers in the 1980s. Using the qualitative research tool MAXQDA we are able to conduct linguistic analyses of large text corpora, including frequency counts of key phrases, their collocations and various factor analyses. Categorized data materials are coded, i.e. assigned multilevel descriptions (basic parameter description or thematic analysis among others) which are used to create a map of the research problem. In the first phase the texts were combed for the following key words ‘wydawnictw*’ [publisher], ‘książ*’ [book], ‘księg*’ [book], ‘druk*’ [print]. The subsequent meta-analysis indicates that the word ‘książ*’ [book] had, both quantitatively and qualitatively, the highest relevance to the research theme — the occurrence of ‘the book’ signifier in the Cracow dailies. In the second phase, the results of the text analysis conducted according to the procedure described above will be presented (i.e. Part II of this article).

Lata 80. XX wieku w Polsce okazały się czasem przemian politycznych, społecznych i ekonomicznych. W kontekście systemu medialnego był to z jednej strony czas kontynuacji cenzury i propagandy, a z drugiej dążenia do wolności słowa i działań, które doprowadziły do transformacji. Pierwsze zmiany w systemie medialnym dało się już zaobserwować latem 1980 roku, po fali protestów społecznych i podpisaniu tzw. porozumienia sierpniowego między władzami PRL a przedstawicielami strajkujących robotników¹. Zaaktywizowane polskie środowiska dziennikarzy i pisarzy inicjowały wówczas debaty nad rolą prasy, książki i ich przyszłością. Dziennikarze zrzeszeni w Stowarzyszeniu Dziennikarzy Polskich, reprezentujący różne media i poglądy, rozpoczęli dążenia o „prawo do przyzwoitości” względem odbiorców, domagając się liberalizacji cenzury, większej wolności słowa i niezależności od partyjnego nadzoru². Prasa tego okresu z jednej strony opowiadała się za lojalnością wobec PZPR, z drugiej wyrażała potrzebę zmian, w tym w systemie medialnym i na rynku wydawniczym. Wprowadzenie reformy gospodarczej w 1982 roku miało na celu uzdrowienie gospodarki PRL. Jednakże instytucje takie, jak RSW „Prasa – Książka – Ruch” zostały wyłączone spod zwykłych mechanizmów kontroli ze względu na ich kluczowe znaczenie dla partii komunistycznej. Sytuacja odzwierciedlała napięcie między potrzebą reform a koniecznością utrzymania politycznej dominacji przez PZPR. W kolejnych latach po zniesieniu stanu wojennego w Polsce rynek wydawniczy stanął przed poważnymi wyzwaniami. Wzrost cen i spadek zainteresowania czytelników treściami propagandowymi stał się zjawiskiem odczuwalnym, co miało istotne konsekwencje dla Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa – Książka –

¹ Zob. m.in.: *Oficjalna prasa w PRL*. T. 1, pod red. S. Ligalskiego, R. Łatki, Warszawa 2020; I. Kienzler, *Kronika PRL 1944–1989*. [T. 31], *Prasa i radio*, Warszawa 2017; *Wbrew partii i cenzurze. Media podziemne w PRL. Studia i artykuły*, pod red. P. Kardeli, P.P. Warota, T. Wolszy, Warszawa 2012; *350 lat prasy polskiej*, pod red. M. Jabłonowskiego, U. Jakubowskiej, D. Kuźminy, M. Tobera, Warszawa 2012; M. Gierula, *Polska prasa lokalna 1989–2000. Typologia i społeczne funkcjonowanie*, Katowice 2005; M. Jachimowski, *Regiony periodycznej komunikacji medialnej: studium prasoznawczo-politologiczne o demokratyzacji komunikacji medialnej*, Katowice 2006; R. Kowalczyk, *Prasa lokalna w systemie komunikowania społecznego*, Poznań 2002; tenże, *Zarys dziejów prasy lokalnej w Polsce*, Poznań 1999.

² K. Pokorna-Ignatowicz, *Robotnicza Spółdzielnia Wydawnicza „Prasa – Książka – Ruch”*, Kraków 2016, s. 52.

Ruch”. Odpowiadając na potrzebę zmian kierownictwo RSW zmieniło strategię, koncentrując się bardziej na zyskach i zróżnicowaniu oferty prasowej. Jednakże, mimo działań mających na celu uatrakcyjnienie oferty prasowej i wydawniczej, długotrwały brak zaufania do wydawnictw kontrolowanych przez państwo oraz rosnąca konkurencja ze strony niezależnych mediów stanowiły poważne wyzwania, które wpłynęły na dalszy rozwój rynku prasowego w Polsce końca lat 80. Przemiany te przygotowały grunt pod transformację ustrojową, która nastąpiła pod koniec dekady, prowadząc do większej wolności słowa i pluralizmu medialnego w Polsce³.

Celem niniejszego tekstu jest prezentacja wyników badań nad rekonstrukcją sfery tematycznej poświęconej problemom kultury druku w krakowskiej prasie codziennej, sprawdzenie, jak o instytucjach książki i prasy, w tym wydawnictwach, drukarniach oraz ludziach z nimi związanych, pisano w lokalnej prasie PRL-u. Również ważne jest ukazanie, w jakim stopniu badany temat jest eksplikacyjny. W badaniu dążono do wyodrębnienia głównych wątków, tematów, problemów obecnych na łamach dzienników krakowskich tego okresu, a zatem dwóch porannych pism informacyjnych: organu PZPR „Gazety Krakowskiej” i „Dziennika Polskiego” oraz popołudniówki „Echo Krakowa”⁴. Analiza krakowskich dzienników lokalnych wspomagana była technikami informatycznymi, co miało pozwolić na zbadanie dużych zasobów i uporządkowanie materiału badawczego. Badania zostały usytuowane w kontekście zewnętrznym, całościowym zespole czynników wpływających na ich kształt. Klasyfikowane materiały poddano kodowaniu, tj. wieloaspektowemu opisowi wedle m.in. takich kategorii, jak podstawowy opis parametru tekstu czy tematyżacja tekstu.

Badania stanowią część szerszego projektu badawczego dotyczącego obrazu medialnego polskiej rzeczywistości lat 80. XX w. Obejmuje on dogłębną analizę statystyczną i typologiczną przekazów prasowych oraz uwarunkowań i kontekstów komunikacji społecznej, których analiza i selekcja pozwoli na ocenę korpusu prasowego w PRL-u w kontekście badanych treści.

Niniejszy projekt badawczy dowodzi, że badania ilościowe — analizy lingwistyczne przeprowadzone na korpusach tekstów, pomiary frekwencji wyrazowych, kolokacji, konkordancji, agregacji i analizy czynnikowe pozwalają na analizę tekstu w jego szerokim kontekście, czyli spojrzenie całościowe, uwzględniające normy i strategie zastosowane w procesie tworzenia tekstu i wypowiedzi, których podstawą są wzorce społeczne i kulturowe, składające się na tę normę. Zastosowane narzędzia informatyczne wspomagały gromadzenie, organizowanie i analizę zebranych danych.

³ Tamże, s. 41–84.

⁴ W.M. Kolasa podaje, że ich jednorazowy nakład w pierwszym półroczu 1989 r. wynosił 458 460 egz. (przy średnich zwrotach sięgających 6,5%); dziennie sprzedawano więc ok. 425 tys. egz., z czego niespełna 300 tys. w Krakowie. Wśród nich dominował tradycyjnie faworyzowany organ PZPR — 183 226 egz. (zwroty 7,3%), następnie „Dziennik Polski” — 114 838 egz. (5,4%) oraz „Echo Krakowa” — 79 892 (6,4%). Zob. W.M. Kolasa, „Gazeta Krakowska” na tle małopolskiej prasy regionalnej (1989–2000), „Małopolska” 2001, t. 3, s. 96.

Pierwszym poziomem badań była ilościowa analiza leksykalna. Materiał badawczy gromadzono w następujące zbiory tekstów obejmujące zawartość dzienników z roku 1981, 1985, 1989, w której wyselekcjonowano treści z wybranymi frazami kluczowymi. W agregowaniu tekstów korzystano ze zdigitalizowanych numerów dostępnych w Małopolskiej Bibliotece Cyfrowej. Analizie podano poniższe numery gazet z tego okresu:

Tabela 1

Dzienniki krakowskie w roku 1981, 1985, 1989

Tytuł	„Gazeta Krakowska”			„Dziennik Polski”	„Echo Krakowa”		
Rok wydania	1981	1985	1989	1989	1981	1985	1989
Liczba numerów	243	304	300	303	204	252	191
Łącznie	847			303	647		

Źródło: obliczenia własne

W fazie analizy ilościowej jednostkę pomiarową stanowił wyraz. Zasób przeszukiwano według wybranych fraz kluczowych: ‘wydawnictw*’, ‘książ*’, ‘księg*’, ‘druk*’. Łącznie otrzymano 38 029 wyników. Liczba uzyskanych wyników wyszukanych fraz słów kluczowych przedstawia się następująco:

Tabela 2

Frekwencja występowania frazy ‘wydawnictw*’

Fraza ‘wydawnictw*’	„Gazeta Krakowska”			„Dziennik Polski”	„Echo Krakowa”		
Rok wydania	1981	1985	1989	1989	1981	1985	1989
Frekwencja	712	989	757	732	252	860	218
Łącznie	4520						

Źródło: obliczenia własne

Tabela 3

Frekwencja występowania frazy ‘książ*’

Fraza ‘książ*’	„Gazeta Krakowska”			„Dziennik Polski”	„Echo Krakowa”		
Rok wydania	1981	1985	1989	1989	1981	1985	1989
Frekwencja	3327	3869	3213	2532	1856	2998	626
Łącznie	18 421						

Źródło: obliczenia własne

Tabela 4

Frekwencja występowania frazy 'księg*'

Fraza 'księg*'	„Gazeta Krakowska”			„Dziennik Polski”	„Echo Krakowa”		
Rok wydania	1981	1985	1989	1989	1981	1985	1989
Frekwencja	529	1030	1276	724	317	629	361
Łącznie	4866						

Źródło: obliczenia własne

Tabela 5

Frekwencja występowania frazy 'druk*'

Fraza 'druk*'	„Gazeta Krakowska”			„Dziennik Polski”	„Echo Krakowa”		
Rok wydania	1981	1985	1989	1989	1981	1985	1989
Frekwencja	1879	1845	2166	1808	916	1131	477
Łącznie	10 222						

Źródło: obliczenia własne

Prezentowane wyniki mają charakter ogólny. W niniejszym tekście omówiono wyniki związane z frazą „książ*”. W przypadku tego słowa kluczowego na kolejnym etapie badań sprawdzono kolokacje najistotniejszych wyrazów, czyli łączność słów. Posłużyło to do rekonstrukcji modeli współwystępowania określonych słowoform razem z innymi i stało się podstawą rekonstrukcji wzajemnych związków i wzorów współwystępowania wyrazów, odnoszących się do przedmiotów, cech i czynności. Wśród najczęstszych kolokacji tego leksemu pojawiły się odniesienia związane z tworzeniem, produkcją i odbiorem książki i prasy, w szczególności z autorstwem ('autor'). Licznie występują: 'wydawca', 'wydawnictwa', 'drukarnia', 'księgarnia', 'czytelnik', 'czytelnie', 'recenzja', 'RSW', 'giełda'. Ponadto funkcjonują odniesienia do cech, które opisują jej treść, styl, gatunek, a także emocje, jakie wywołuje np. 'kucharska', 'zakazana', 'cenna', 'współczesna'. Prezentowane związki nie zaskakują, są bowiem typowymi. Warto jednak im się przyjrzeć, zwracając uwagę na mniej oczywiste związki, ale posiadające wartość poznawczą. Odnaleźć można odwołania do 'krajów' i nazwisk autorów pojawiających się najczęściej.

Ilościowe analizy leksykalne pozwoliły na naszkicowanie mapy globalnego dyskursu dzienników krakowskich w badanym okresie. Dane podlegały rekodowaniu i przekrojowemu zestawieniu — wedle kluczowych kategorii. Możliwe stało się wskazanie modułów/ grup tematycznych dotyczących procesów, podmiotów związanych z tworzeniem, produkcją, dystrybucją i odbiorem książki w latach 80. XX w. w Polsce. Zasięgi ilościowe występowania składających się na autorstwo są najwyższe i występują we wszystkich badanych tytułach prasowych i okresach ich wyda-

Tabela 6

Hierarchia leksemów i grup wyrazowych kolokacji frazy ‘książ*’ w „Gazecie Krakowskiej”

„Gazeta Krakowska”		
1981	1985	1989
1. autor	1. autor	1. autor
2. wydawnictwo	2. wydawnictwo/ wydawać	2. wydawnictwo/ wydawać
3. wydawać	3. ukazała się/ ukaże się	3. ukazała się/ ukaże się
4. drukować	4. RSW	4. Hala Targowa
5. ukazała się/ ukaże się	5. Dom Książki	5. RSW
6. RSW	6. księgarnia	6. kucharskie
7. tytuł	7. czytelnik	7. nagrody
8. temat/ tematyka/ zakres	8. popularyzacja	8. Dom Książki
9. biblioteka	9. recenzje	9. produkcja
10. księgarnia	10. temat/ tematyka/ zakres	10. rynek
11. adaptacja	11. Kraków	11. drukować
12. polska	12. dla dzieci i młodzieży	12. temat/ tematyka/ zakres
13. czytelnik	13. czytać	13. cena
14. brak/ katastrofalny brak	14. nakład	14. zakup
15. produkcja	15. wystawa	15. czytelnicy
16. sprzedaż	16. polecam	16. czasopisma
17. recenzja	17. drukować	17. klub
18. kiermasz	18. sprzedaż	18. ilustracja
19. nagroda	19. infantylna	19. zakazana
20. adaptacja	20. telefoniczna	20. poetycka
21. niedoceniona	21. seria	21. nie czyta/ nie czytać
22. trująca	22. mówione	22. bibliofilstwo
23. wtórny obrót	23. współczesna	23. sprzedaż
24. współczesna	24. biblioteka	24. recenzja
25. prasa	25. kradzież	25. wydawcy emigracyjni
26. papier	26. dystrybucja	26. księgarze emigracyjni
27. cracoviana	27. czytelnictwo	27. drugi obieg
28. antykomunistyczna	28. ilustracja	28. wystawa
29. podręczniki	29. produkcja	29. cenne
30. drukarnia	30. piękna	30. targi
31. ilustracja	31. głód	31. księżnica
32. naukowa	32. licytacja	32. exlibris
33. księgarz	33. wartość	33. promocja

tab. 6 cd.

„Gazeta Krakowska”		
1981	1985	1989
34. klub	34. amerykańska	34. najtańsza
35. przeboje	35. kiermasz	35. historyczna
36. dostępność	36. cena	36. kraj
37. obca	37. bestseller	37. bestseller
38. kraj	38. brak	38. biblioteka
39. pornografia	39. antyreligijna	39. księgarnia
40. współczesna	40. debiut	40. ilustrator

Źródło: obliczenia własne

Tabela 7

Hierarchia leksemów i grup wyrazowych kolokacji frazy ‘książ*’ w „Dzienniku Polskim”

„Dziennik Polski” 1989	
1. autor	21. kiermasz
2. wydawnictwo/ wydawca/ wydawać	22. zagrożenie
3. cena	23. seria
4. czytelnik	24. drugi obieg
5. ukazała się/ ukaże się	25. fantastyka
6. temat/ tematyka/ zakres	26. katolicka
7. drukować	27. zakazana
8. dla dzieci i młodzieży	28. naukowe
9. księgarnia	29. współpraca
10. Dom Książki	30. historyczna
11. czytelnictwo	31. dni książki
12. prasa	32. biblioteka
13. telefoniczna	33. beletrystyka
14. produkcja	34. reglamentacja
15. tłumaczenie	35. targi
16. debiut	36. rynek
17. ilustracja	37. ochrona
18. zakup	38. RSW
19. kucharskie	39. popularna
20. akcje	40. kraj

Źródło: obliczenia własne

Tabela 8

Hierarchia leksemów i grup wyrazowych kolokacji frazy ‘książ*’ w „Echu Krakowa”

„Echo Krakowa”		
1981	1985	1989
1. o książce (recenzja) /autor	1. autor	1. autor
2. RSW	2. wydawca/ wydawnictwo/ wydawać	2. wydawca/ wydawnictwo/ wydawać
3. wydawca/ wydawnictwo/ wydawać	3. księgarnia	3. księgarnia
4. program, audycja telewizyjna/ radiowa	4. program/ audycja telewizyjna/ radiowa	4. kluby
5. księgarnia	5. biblioteka	5. program/ audycja telewizyjna/ radiowa
6. tytuł	6. kucharska	6. nagroda
7. ilustracja	7. wydawnictwo	7. giełda
8. kucharska	8. czytelnictwo	8. udostępnić
9. błędne	9. nagroda	9. spotkanie
10. nagroda	10. druk	10. fantastyka
11. popularność	11. cena	11. prasa
12. wypożyczać	12. ilustracja	12. RSW
13. temat/ tematyka/ zakres	13. debiut	13. trudna sytuacja
14. nakłady	14. antykwariat	14. religijna
15. dla dzieci i młodzieży	15. kiermasz	15. drugi obieg
16. prasa	16. zdobyć	16. popularność
17. czytelnicy	17. ukazać się	17. brak
18. targi	18. dla dzieci i młodzieży	18. czytelnictwo
19. zagraniczne	19. nakład	19. księgarnia
20. Dom Książki	20. poszukiwana	20. licytacja
21. towarzystwa	21. RSW	21. gromadzić
22. Prasowe Zakłady Graficzne	22. gromadzić	22. sprzedaż
23. szkoła/ dla szkół	23. wystawa	23. cracoviana
24. rzadkie/ poszukiwane	24. cracoviana	24. przedwojenne
25. brak/ deficyt	25. popularność	25. cena/ koszt
26. bestsellery	26. bibliofil	26. druk
27. naukowe	27. szkoła/ dla szkół	27. poszukiwana
28. konkurs	28. historyczna	28. ilustracja
29. kolekcjonerstwo/ bibliofilstwo	29. debiut	29. interesująca

tab. 8 cd.

„Echo Krakowa”		
1981	1985	1989
30. mieszkaniowe	30. popularyzacja	30. targi
31. oszczędnościowe	31. targi	31. brak/ deficyt
32. telefoniczne	32. papier	32. ulubiona
33. biblioteki	33. naukowe	33. polska
34. spotkania	34. poetyckie	34. ukazać się
35. debit	35. radzieckie	35. temat/ tematyka/ zakres
36. wino	36. giełda	36. telefoniczna
37. Braille’a	37. rola/ znaczenie	37. papier
38. kraj	38. nieszkodliwa	38. nakład
39. ukazać się	39. kraj	39. historyczne
40. wydawca	40. pornografia	40. miłośnik

Źródło: obliczenia własne

wania. Druga grupa tematyczna odnosi się do instytucji związanych z kulturą druku — wydawnictwami, księgarniami, bibliotekami. Zagadnienia te łączą się z problemami i ówczesną sytuacją rynku książki. Kolejna grupa dotyczy kultury czytelniczej, wydarzeń literackich oraz wtórnego rynku książki. Wyróżnia się też informacje o gatunkach i formach literackich, celu i przeznaczeniu publikacji, grupach docelowych odbiorców rynku książki.

Trudno ignorować fakt, że dzienniki, wydawane w tym okresie, miały kreować obraz zgodny ze strategicznymi lub z wizerunkowymi potrzebami władzy i jej oddziaływaniem na zjawiska kulturowe oraz społeczne. Analiza codziennej prasy krakowskiej pokazuje, że publicyści regularnie przybliżali twórczość najważniejszych i najpoczytniejszych autorów tego okresu, którzy w swoich dziełach odzwierciedlali i komentowali rzeczywistość polityczną, społeczną i kulturową Polski tamtego okresu. Pisali nie tylko o wydawnictwach pozostających pod kontrolą państwa, ale i o niezależnych inicjatywach wydawniczych, które odegrały kluczową rolę w walce o wolność słowa i demokrację. Dostrzegali potrzebę zmian na rynku wydawniczym, księgarskim czy w świecie bibliotek, które nie spełniały oczekiwań czytelników. Analiza pokazała, jak przebiegały procesy przemian, które w efekcie otworzyły nową erę dla polskiej literatury i rynku wydawniczego. Publicystom nie była obojętna trudna sytuacja rynku wydawniczego, niedostatek książki dla dzieci i młodzieży, brak podręczników czy przyszłość prasy.

Analizy pokazały, że w przypadku tekstów, które wiązały się z **autorstwem**, **autorem**, były to zapowiedzi wydawnicze, recenzje i krytyka literacka oraz informacje o wydarzeniach literackich. Redakcje gazet poświęcały im stałe miejsca na swo-

ich łamach. Warto wymienić w „Echu Krakowa” m.in.: rubryki *Co masz na półce?*, *Wieczór z książką*, *Czytane na nowo*, *Na półce cracovianów* — prowadzone przez Jerzego Pilcha, Jana Pieszczachowicza, Bogdana Rogatkę. „Gazeta Krakowska” publikowała *Naszą Księgarnię*, *Nowe Książki*, przygotowywane m.in. przez Piotra Stachewicza, Konrada Strzelewicza oraz recenzje Jacka Kajtocha, Olgierda Jędrzejczyka, Ewy Owsiany, Krystyny Rożnowskiej drukowane w rubrykach *O autorach i książkach*, *Książki*, *Książka z rekomendacją*, *Lektury*. „Dziennik Polski” zamieszczał rubryki poświęcone przeglądowi nowości i prowadził dział recenzji — *Książki*. Teksty przygotowywali do niego Marian Toporek, Bogusław Sławomir Kurda, Andrzej Warzecha. Osobną grupę materiałów prasowych tworzyły teksty przybliżające sylwetki literatów czy autorów prac naukowych. W grupie tematycznej łączącej się z autorstwem/ autorem znalazły się ciekawostki na temat kultury druku. Analiza krakowskich dzienników pokazuje, których autorów polecano czytelnikom, wskazuje lansowane trendy, przynosząc przegląd i ocenę rynku wydawniczego.

Segment materiałów prasowych poświęconych **zagadnieniom wydawniczym** można podzielić na kilka grup, w tym dotyczących ogólnej sytuacji rynku wydawniczego w Polsce, dalej dedykowanych konkretnym jego częściom, w tym rynkowi książki dla dzieci i młodzieży, literatury pięknej, książki naukowej, popularnonaukowej, podręczników czy prasy. Na kolejny zespół tekstów składały się wypowiedzi o wydawnictwach zarówno w kontekście ich bieżącej działalności, jak i odwołania do ich historii. Odrębną część stanowiły materiały przybliżające sylwetki wydawców. Tutaj notujemy charakterystyki ich pracy zawodowej, wywiady prasowe oraz noty pośmiertne.

Materiały dotyczące tematu **drukarni** nie były licznie reprezentowane na łamach codziennej prasy Krakowa, ale zostały odnotowane.

W globalnej zawartości krakowskich dzienników można wskazać kilka obszarów zagadnień odnoszących się do tematu **księgarnie**. Opisywano rynek księgarski lat 80. XX w. w Polsce, prezentowano działalność wybranych księgarń, w szczególności krakowskich. Dzieląc się obserwacjami nt. sytuacji na rynku księgarskim, podkreślano wieloletni kryzys w branży. Pisano o braku pozycji książkowych, wysokich cenach, przedstawiano propozycje rozwiązania problemów związanych z dystrybucją książek, rynkiem wtórnym książki, giełdami książek, antykwariatami, kiermaszami oraz aukcjami.

W zawartości dzienników krakowskich dotyczącej problematyki książki odnajdujemy informacje o ogólnej sytuacji **bibliotek** w Polsce. „Dziennik Polski”, „Echo Krakowa”, „Gazeta Krakowska” nie tylko pisały o autorach dzieł literackich czy wydawcach, swoją uwagę kierowały także w kierunku **postaci związanych ze światem prasy i książki**, w tym redaktorów, ilustratorów, drukarzy, księgarzy, introliigatorów i bibliofilów.

Przegląd zagadnień związanych z książką pokazuje, że redakcje informowały czytelników o **nagrodach literackich**, w tym międzynarodowych i krajowych.

Krakowskie gazety chętnie informowały o wydarzeniach kulturalnych, w tym o **wystawach**.

Na zakończenie warto podać informacje o rozmiarach rynku wydawniczego będącego przedmiotem zainteresowania krakowskiej prasy lat 80. XX w.

Tabela 9

Liczba tytułów i wysokość nakładów książek wydanych w Polsce w latach 1980–1989

Rok	Wydawnictwa nieperiodyczne	
	Liczba tytułów	Nakłady (egzemplarze w tys.)
1980	12 507	147 138,4
1981	11 294	133 851,9
1982	10 555	178 050,1
1983	9 843	194 922,0
1984	10 123	229 755,2
1985	10 342	246 320,8
1986	10 472	257 529,5
1987	11 047	274 325,0
1988	11 221	245 289,5
1989	10 820	215 593,2

Źródło: według „Ruch Wydawniczy w Liczbach” za lata 1980–1989

Tabela 10

Liczba tytułów gazet i czasopism oraz wysokość nakładów jednego numeru ukazujących się w Polsce w latach 1980–1989

Rok	Gazety i czasopisma	
	Liczba tytułów ogółem	Nakład jednego numeru w tys. egz. ogółem
1980	2570	40 785,0
1981	2259	40 297,4
1982	2045	36 367,1
1983	2399	43 705,8
1984	2710	48 871,7
1985	2943	48 425,2
1986	3083	49 946,4
1987	3128	53 985,7
1988	3128	54 641,1
1989	3300	56 370,9

Źródło: według „Ruch Wydawniczy w Liczbach” za lata 1980–1989

W drugiej części pracy szczegółowo zostaną omówione główne wątki i problemy dotyczące zagadnień związanych z książką na łamach krakowskich dzienników. W procesie badawczym wykorzystano technikę ilościowej analizy korpusów tekstowych, wspomaganą automatycznymi technikami informatycznymi. Badania zostaną przedstawione w kontekście zewnętrznych czynników wpływających na ich kształt.

Bibliografia

Prasa

- „Dziennik Polski” 1981, 1985, 1989
„Echo Krakowa” 1981, 1985, 1989
„Gazeta Krakowska” 1981, 1985, 1989
„Ruch Wydawniczy w Liczbach” za lata 1980–1989

Opracowania

- 350 lat prasy polskiej, pod red. M. Jabłonowskiego, U. Jakubowskiej, D. Kuźminy, M. Tobery, Warszawa 2012.
Gierula M., *Polska prasa lokalna 1989–2000. Typologia i społeczne funkcjonowanie*, Katowice 2005.
Jachimowski M., *Regiony periodycznej komunikacji medialnej: studium prasoznawczo-politologiczne o demokratyzacji komunikacji medialnej*, Katowice 2006.
Kienzler I., *Kronika PRL 1944–1989*. [T. 31], *Prasa i radio*, Warszawa 2017.
Kolasa W.M., „Gazeta Krakowska” na tle małopolskiej prasy regionalnej (1989–2000), „Małopolska” 2001, t. 3.
Kolasa W.M., *Prasa Krakowa w dekadzie przemian 1989–1998: rynek — polityka — kultura*, Kraków 2004.
Kolasa W.M., *Sublokalna prasa Krakowa (1989–2000)*, „Małopolska” 2002, t. 4.
Kowalczyk R., *Prasa lokalna w systemie komunikowania społecznego*, Poznań 2002.
Kowalczyk R., *Zarys dziejów prasy lokalnej w Polsce*, Poznań 1999.
Oficjalna prasa w PRL. T. 1, pod red. S. Ligalskiego, R. Łatki, Warszawa 2020.
Pokorna-Ignatowicz K., *Robotnicza Spółdzielnia Wydawnicza „Prasa – Książka – Ruch”*, Kraków 2016.
Wbrew partii i cenzurze. Media podziemne w PRL. Studia i artykuły, pod red. P. Kardeli, P.P. Warota, T. Wolszy, Warszawa 2012.